

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ

Свічкарь Віталій Анатолійович,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин та туризму,

Національний університет

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Транснаціоналізація господарського життя є однією з основних складових глобальної економіки. Вона, як складовий елемент глобалізації, прямо впливала на її розвиток і майже стала її синонімом, сприяючи прискоренню процесу наближення та взаємопроникнення різних культур, цивілізацій, держав, регіонів, економічних систем, ринків та інститутів. Транснаціональні корпорації (ТНК) створили власні союзи та господарські партнерства, які пов'язані спільними майновими та немайновими відносинами, внутрішньофірмовим обміном та власністю на майже усі світові мобільні, мультифункціональні фактори виробництва.

Теоретичні концепції інвестиційної діяльності ТНК, з'явилися з середини 60-х років ХХ ст. умовно їх розподіляють на групи: теорія ринкової влади; теорія інтернаціоналізації та привласнення; теорія міжнародної конкурентоспроможності; «податкова» теорія; еkleктична теорія міжнародного виробництва [1].

Сам же термін «іноземні інвестиції», як економічне явище, вже довгий час привертає увагу вчених-економістів та неоднозначно тлумачиться у літературних джерелах. Найприйнятнішим визначенням терміну «іноземні інвестиції» в Україні, є визначення, яке дано в Законі України «Про режим іноземного інвестування» (ст.1): «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [4].

Іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Транснаціональні корпорації є суб'єктом сучасної глобальної економіки. Головним чинником розвитку корпорацій стали глобалізаційні процеси: відкритість національних економік, їх інтеграція у світовий економічний простір, активізація діяльності всіх суб'єктів міжнародної економіки та більш тісна їх співпраця і взаємозалежність між собою. Конкретні причини поширення транснаціональних корпорацій можуть варіюватися: це обмеження на шляху розвитку міжнародної торгівлі, сильна монопольна влада виробників, валютний контроль, транспортні витрати, відмінності в податковому законодавстві, тощо. Подолати ці бар'єри у міжнародному бізнесі можливо шляхом створення транснаціональної корпорації з розгалуженою мережею

філій у різних країнах світу. Поява у світовому господарстві міжнародних корпорацій означала вихід підприємницьких структур на якісно новий рівень, визначальною рисою якого стала втрата капіталом своєї виключно національної природи.

Транснаціональні корпорації національні за капіталом та контролем, але міжнародні за сферою операцій. Вони мають зарубіжні активи, що виникли на базі прямих іноземних інвестицій. Хоча, такі корпорації мають всесвітню мережу філій, їх материнська компанія належить одній країні. Позначення «транснаціональний» саме і підкреслює зв'язок корпорацій з капіталом конкретної нації.

Термін «транснаціональні корпорації» вперше з'явився у 1960 – 1962 роках і визначав міжнародну компанію, що має власні філіали в двох чи більше країнах. Пізніше це визначення ТНК зазнало критики, в тому числі з тих міркувань, що такі форми міжнародного бізнесу, як ліцензування, франчайзинг, управління по контракту, можуть не передбачати створення нової юридичної особи [2].

На сьогодні найприйнятнішим є визначення запроваджене ООН. В якому транснаціональна корпорація – це компанія, що включає підприємницькі одиниці у двох або більше країнах, незалежно від їх юридичної форми та сфери діяльності. Її система прийняття рішень дозволяє проводити узгоджену політику і здійснювати загальну стратегію через єдиний керівний центр. Окремі одиниці пов'язані власністю так, що одна з них може мати значний вплив на діяльність інших і, зокрема, ділити знання, ресурси і відповідальність з іншими.

Прямі іноземні інвестиції впливають на економіку будь-якої країни (таблиця 1).

Таблиця 1

Наслідки інвестиційної діяльності
транснаціональних корпорацій [5]

	Приймаюча країна	Країна, що вивозить капітал
Позитивні	Отримання додаткових ресурсів (капітал, технології, управлінський досвід, кваліфікована праця). Стимулювання розвитку національної економіки. Збільшення обсягу продукту, що виробляється. Прискорення економічного зростання країни. Отримання податків від діяльності ТНК.	Іноземні інвестиції ефективніші, ніж аналогічні внутрішні.

Негативні	Представники приймаючої країни не допускаються до участі в проведенні НДДКР. Посилена експлуатація і встановлення зовнішнього контролю з боку ТНК. ТНК можуть маніпулювати цінами з метою уникнення податків.	Державне регулювання іноземних інвестицій: заборона інвестування в окремі галузі, особливі умови інвестування. Втрати в торговому балансі. Ризик конфіскації інвестицій.
------------------	---	--

Серед численних факторів, що визначають закономірності іноземного інвестування – соціально-культурне середовище відповідної території, яке є ваговою передумовою міжнародних економічних зв'язків, у тому числі – реалізації інвестиційних проектів.

Досвід іноземного інвестування в Україні, на жаль, має багато негативних прикладів співпраці з іноземними інвесторами. Загрози, що у суспільній свідомості пов'язані із зростанням присутності іноземного бізнесу, в першу чергу транснаціонального капіталу, в Україні цілком логічні і мають місце в інших країнах світу. Тим самим стає реальністю некерована зміна галузевої структури виробництва, аж до повного перепрофілювання чи закриття підприємств з переважною участю іноземного капіталу. Зазначені небезпеки посилюються скороченням зайнятості та посиленням соціальної напруженості міст та регіонів.

Отже, транснаціональні корпорації є важливою невід'ємною частиною сучасних процесів глобалізації економіки світу. Вони мають величезний вплив на формування національних економік світу. Без залучення прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій країни не змогли б розвиватися тими темпами, якими вони розвиваються зараз.

Список використаних джерел

1. Білошанка В.А. Транснаціональні корпорації / В. Білошанка. – Донецьк: ДНУ, 2013. – 205 с.
2. Гайдуцький І.П. Мотиви виходу ТНК на ринки нових країн / І. П. Гайдуцький // Банківська справа. – 2018. – № 4. – С. 68 – 72.
3. Гайдуцький І.П. Розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК) та їхній вплив на економіку країн / І.П. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2016. – № 1. – С. 53 – 58.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність». – 1991. – № 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
5. Лазебник Л.Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні / Л.Л. Лазебник // Фінанси України. – 2017. – №2 – С.82 – 88.